

معرفی مرکز اسناد شورای عالی آموزش و پرورش:

بررسی جایگاه حقوقی و تاریخی شورا و اعضای قبل و بعد از انقلاب اسلامی

شورای عالی
آموزش و پرورش

● رحیم روحبخش

اشاره

تحولاتی که در اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی جامعه ایران عصر قاجار رخ داد، نیاز به مدرسه به عنوان مطالبه بخشی از عناصر فرادست جامعه مطرح شد. به طوری که با تأسیس «انجمن معارف» در یک دهه قبل از انقلاب مشروطه (۱۳۲۶-۱۳۲۴ ه. ق) توجه به علوم جدید و لزوم گسترش مدارس نوین و جهت همت اعضای این انجمن قرار گرفت؛ نخبگان حامی این جریان به سرعت فعالیت‌ها و برنامه‌های خود را متمرکز کرده و در قالب تأسیس ده‌ها مدرسه، انتشار نشریه، تأسیس کتابخانه و... اقدام به سیاست‌گذاری فرهنگی در قالب این مؤسسات جهت مقبولیت و مشروعیت بخشی به نظام نوین آموزشی برآمدند. این نهاد به تدریج علی‌رغم تغییر عنوان نظیر شورای معارف، مجلس شورای معارف، شورای عالی معارف و ... در سال‌های بعد از مشروطه به فعالیت خود ادامه داد. تا اینکه با تصویب دو قانون مهم «قانون اداری وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه» در ۲۸ شعبان ۱۳۲۸ برابر ۱۲ شهریور ۱۲۸۹ و همچنین «قانون اساسی معارف» در ۱۰ ذی‌قعدة ۱۳۲۹ برابر ۹ آبان ۱۲۹۰ در مجلس دوم شورای ملی، فعالیت‌هایی از این نوع از جایگاه و ساختار حقوقی بهره‌مند شد. در این مقاله ضمن بررسی تکاپوهای قانونی جهت مشروعیت بخشی به فعالیت‌های یکی از مهم‌ترین ارگان حقوقی آموزش و پرورش یعنی شورای عالی معارف / فرهنگ / آموزش و پرورش - به اختصار - اسامی تعدادی از رجال معارف‌پرور که نقش تعیین‌کننده‌ای در تدوین مصوبات شورا داشتند، ارائه می‌گردد. ضمن اینکه برای تبیین جایگاه حقوقی شورای عالی معارف / فرهنگ / آموزش و پرورش دو مجموعه مهم از قوانین مصوب مرتبط با این شورا در قبل و بعد از انقلاب اسلامی تقدیم می‌گردد.

بررسی جایگاه تاریخی شورا و اعضای قبل از انقلاب اسلامی

الف. جایگاه حقوقی شورای عالی معارف/فرهنگ/آموزش و پرورش:

به‌عنوان تبیین پیشینه این شورا لازم به توضیح است که در سال ۱۲۷۵ هجری شمسی، مطابق با شوال ۱۳۱۵ هجری قمری، در زمان صدارت میرزا علیخان امین‌الدوله و به اهتمام میرزا محمودخان احتشام‌السلطنه (مؤسس مدرسه علمیه) انجمن معارف تأسیس شد. در این انجمن وزیر علوم و تنی چند از فضلا و دانشمندان عضویت داشتند. انجمن مذکور موفق به تأسیس و اداره تعدادی مدرسه شد و چند کتاب درسی به روش جدید تدوین و تألیف نمود. علاوه بر این، کتابخانه ملی را بنیان گذارد و روزنامه معارف را نیز دایر کرد. تا اینکه در بیستم اسفند ماه سال ۱۳۰۰ هجری شمسی قانون تأسیس شورای عالی معارف، مشتمل بر ۱۵ ماده به تصویب مجلس شورای ملی رسید و در سال ۱۳۱۶ هجری شمسی با تصویب فرهنگستان ایران، وزارت معارف به «وزارت فرهنگ» تغییر نام یافت و به تبع آن شورای عالی معارف هم به شورای عالی فرهنگ تغییر نام پیدا کرد. اما از آنجا که قانون ۱۵ ماده‌ای تأسیس شورای عالی معارف مهمترین این قوانین و به نوعی پایه این شورا تلقی می‌شود، متن کامل آن به‌عنوان اساس پایه‌گذاری شورا تقدیم می‌گردد:

قانون شورای عالی معارف مصوب مجلس شورای ملی

(مجلس دوره چهارم)

مورخ ۲۰ حوت [اسفند] ۱۳۰۰

فصل اول: در تشکیلات

- ماده ۱.** برای توسعه دوائر علوم و اشاعه معارف و فنون و رفع نقایص تحصیلات علمی و فنی شورای عالی معارف تشکیل می‌گردد و شعب آن در مراکز ایالات و ولایات موافق قانون مخصوص دایر خواهد گردید.
- ماده ۲.** هیأت شورای عالی معارف از ده نفر عضو رسمی به شرح ذیل تشکیل می‌شود: یک نفر از مجتهدین جامع‌الشرایط دو نفر از رؤسای مدارس عالییه و متوسطه، دو نفر از معلمین درجه اول مدارس عالییه و متوسطه و پنج نفر از دانشمندان مملکت.
- ماده ۳.** شورای عالی معارف علاوه بر اعضا رسمی تا ده نفر عضو افتخاری می‌تواند داشته باشد.
- تبصره: اعضای افتخاری فقط حق شرکت در مذاکرات را خواهند داشت.

ماده ۴. کلیه اعضای شورای عالی معارف باید دارای شرایط ذیل باشند:

۱. خدمات نمایان به معارف مملکت نموده باشند.
۲. لااقل سی سال داشته باشند.
۳. دارای معلومات و اطلاعات لازمه بوده باشند.
۴. موصوف به صحت عمل و حسن اخلاقی و عقیده بوده و محکوم به جنحه و جنایات نباشند.

ماده ۵. وزیر معارف اعضا رسمی و افتخاری شورای عالی معارف را برای مدت چهار سال انتخاب نموده و به موجب فرمان همایونی رسمیت می‌دهد و بعد از انقضاء دوسال از دوره اول نصف اعضا به حکم قرعه خارج و به عوض آن‌ها انتخاب می‌شود و از آن به بعد به جای هر نصف از اعضا که مدت چهار سال عضویت آن‌ها تمام شده جدیداً انتخاب به عمل خواهد آمد.

ماده ۶. وزیر معارف رئیس رسمی شورای عالی معارف و مدیر کل وزارت معارف بالطبع عضویت خواهد داشت.

ماده ۷. عضویت شورای عالی معارف بدون حقوق خواهد بود.

ماده ۸. شورای عالی معارف دارالانشا دائمی خواهد داشت که وظیفه آن تحریر مذاکرات و نوشتجات و ضبط دفاتر و اسناد و تهیه راپرت‌های لازمه در حدود عملیات مختصه شوری خواهد بود.

ماده ۹. اعضا دارالانشا عبارت از یک رئیس و دو منشی و یک ثبات خواهد بود که وزیر معارف آن‌ها را از غیر اعضا شورای عالی معارف موظفاً تعیین می‌نماید.

ماده ۱۰. اساس شورای عالی معارف تعطیل‌بردار نیست و باید لااقل در ظرف یک ماه قبل از انقضاء هر دوره اعضای دوره بعد انتخاب شوند و اعضای سابق نیز قابل انتخاب می‌باشند.

ماده ۱۱. هر گاه یکی از اعضا استعفا یا فوت نماید شورای عالی معارف چند نفر را که واجد شرایط مذکوره در ماده (۴) باشند از میان اعضای افتخاری و یا خارج از آن‌ها به وزیر معارف پیشنهاد می‌نماید که وزیر یک نفر را از بین آن‌ها برای بقیه مدت آن دوره انتخاب نماید و اعضای افتخاری مقدم خواهند بود.

فصل اول: در وظایف

ماده ۱۱. وظایف شورای عالی معارف از قرار تفصیل ذیل است:

۱. اهتمام در ترویج خط و زبان و ادبیات فارسی و عربی و نشر مقالات علمی عام‌المنفعه.
۲. سعی در تهیه موجبات تکثیر مدارس و تدارک مقدمات تعلیم اجباری و مجانی.
۳. مشورت در رفع نقایص تعلیمات عمومی و سعی در تهیه وسایل تأسیس مدارس صنعتی و فلاحتی و شبانه‌روزی و تعمیم ورزش‌های بدنی و رعایت قوانین حفظ‌الصحه و مراقبت در دستور تحصیلات مدارس خارجه.
۴. تهیه و اصلاح دستورات رسمی کلیه تحصیلات علمی و فنی مدارس ذکور و اناث و نظام‌نامه‌های مدارس.
۵. تهیه دستور تحصیلات مدارس معلمین و معلمات و نظام‌نامه‌های راجعه به آنها.
۶. تهیه دستور تفتیش اوضاع معارف و مدارس و امتحان شاگردان.
۷. تطبیق تألیفات مخصوصه به مدارس با دستورات رسمی و رد و قبول آنها.
۸. مشارکت با وزیر معارف در تهیه بودجه و مراقبت در مصارف کلیه وجوه مصوبه.
۹. رفع اختلافات بین مدارس و اصلاح مکتب خانه‌های موجوده.
۱۰. تعیین مصرف وجوه فوق‌العاده که به رسم هدیه و اعانه به معارف می‌رسد و وجوه موقوفاتی که قانوناً باید به مصرف معارف برسد و تعیین شهریه شاگردان مدارس غیرمجانای دولتی.
۱۱. تشخیص صلاحیت اشخاصی که اجازه تأسیس مدرسه و امتیاز مجله و روزنامه می‌خواهند.
۱۲. تصدیق صلاحیت معلمین و معلمات و تهیه نظام‌نامه مخصوصی برای ترفیع و تنزل رتبه یا عزل آنها و رسیدگی به شکایات رؤسا و ناظمین و معلمین مدارس دولتی در حدود وظایف اداری آنها.
۱۳. تعیین شرایط محصلینی که به خرج دولت به خارجه اعزام می‌شوند و نظارت در انتخاب آنها.
۱۴. رسیدگی به دیپلم‌های اشخاصی که در خارجه تحصیل کرده‌اند و تشخیص صحت و سقم آنها.

۱۵. حکمیت در مورد کتبی که برای تألیف یا ترجمه از طرف وزارت معارف به معرض مسابقه گذاشته شده و به مؤلف یا مترجم آن جایزه داده می‌شود.
۱۶. تصویب اعطای نشان علمی مطابق نظام‌نامه مخصوص .
۱۷. معاونت فکری به وزیر در هر نوع مسئله و مشکلی که به آن هیأت رجوع نماید.
۱۸. شورای عالی معارف نظام‌نامه داخلی خود و شعب ایالات و ولایات را تهیه نموده پس از تصویب هیأت دولت به موقع اجراء خواهد گذاشت.
۱۹. تجدیدنظر در احکام صادره از شوراهای معارف ایالات و ولایات.

..... خاتمه

ماده ۱۳. رأی شورای عالی معارف در غیر فقرات: ۱ - ۲ - ۳ - ۸ - ۱۷ - ۱۸ ماده دوازدهم حتمی‌الاجراء خواهد بود.

ماده ۱۴. برای اهتمام در تنظیم مدارس قدیمه و سعی در ترقی علوم دینی در تحت نظر و مراقبت وزیر معارف شورایی به ترتیب ذیل تشکیل خواهد شد:
از علماء درجه اول سه نفر از مدرسین درجه اول معقول و منقول
دو نفر از متولیان مدارس قدیمه درجه اول دو نفر و شعب این شوری مطابق قانون مخصوص در مراکز ایالات و ولایات دایر خواهد گردید.
■ ضمیمه: عضویت شورای فوق‌الذکر بدون حقوق خواهد بود.

ماده ۱۵. ماده دهم قانون اداری وزارت معارف و اوقاف و صنایع مستظرفه مصوبه ۲۷ شعبان ۱۳۲۸ منسوخ و از درجه اعتبار ساقط است.

ناگفته پیداست که تصویب قانون تأسیس شورای عالی معارف عرصه را برای وضع قوانین و مقررات آموزشی توسط رجال معارف پرور هموار کرد. به طوری که شورای عالی معارف به همت همین رجال اولین جلسه رسمی خود را در هفتم مهر ۱۳۰۱ تشکیل داد. خوشبختانه اعضای شورای معارف از همان نخستین جلسات خویش، نظام‌نامه شورا را بعد از بررسی و شور در ۲۲ ماده به تصویب رساندند که به عنوان اساسی و مبنای فعالیت شورا قرار گرفت (متن سند به پیوست). اما از آن جا که بعد از سه دهه قانون شورای عالی معارف، پاسنگوی نیازهای فرهنگی کشور نبود، در تاریخ ۱۸ دی ماه سال ۱۳۳۱، قانون تشکیل شورای عالی فرهنگ مشتمل بر ۱۲ ماده و ۱۰ تبصره به تصویب

مجلسین سنا و شورای ملی رسید. در سال ۱۳۴۳ پس از تصویب قانون تفکیک وزارت فرهنگ به وزارتخانه‌های فرهنگ و هنر، آموزش و پرورش و سازمان اوقاف؛ شورای عالی آموزش و پرورش براساس ماده ۵ قانون مذکور، در وزارت آموزش و پرورش تشکیل شد و در شهریورماه سال ۱۳۴۵ قانون تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش مشتمل بر ۹ ماده و ۵ تبصره از تصویب کمیسیون مجلسین گذشت و در سال ۱۳۴۷ اولین جلسه شورای عالی آموزش و پرورش، تشکیل گردید و جلسات آن تا سال ۱۳۵۵ ادامه یافت. از سال ۱۳۵۵ تا تاریخ ۱۳۵۸/۷/۸، جلسات شورا تشکیل نشد که می‌توان این دوره را دوره فترت شورای عالی آموزش و پرورش خواند. شورای مذکور بعد از انقلاب اسلامی تا کنون نیز به فعالیت خود ادامه داده و سیاست‌گذاری فرهنگی در دهه‌های نخست فعالیت خود و آموزشی (آموزش و پرورش) در پنج دهه اخیر را به‌عهده داشته است.

ب. لایحه قانونی تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش بعد از انقلاب اسلامی:

پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران و براساس مطالعات و بررسی‌های مقدماتی، لزوم فعالیت این شورا احساس شد و به همین منظور لایحه قانون تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش، از طرف وزارت آموزش و پرورش، تهیه و برای تصویب به «شورای انقلاب» تقدیم شد. این لایحه در ۱۵ ماده و ۴ تبصره، در بهمن ماه سال ۱۳۵۸ به تصویب شورای مذکور رسید و برای اجرا به وزارت آموزش و پرورش ابلاغ شد. پس از آن، قانون شورای مذکور، طی دو مرحله در تاریخ‌های ۱۳۶۵/۹/۲۵ و ۱۳۸۱/۷/۲۹ در مجلس شورای اسلامی، مورد بازنگری قرار گرفت که در آخرین مرحله، برای ارتقای جایگاه و نقش شورای عالی در فرایند تعلیم و تربیت، اصلاحاتی در قانون شورا به‌عمل آمد. عمده‌ترین این اصلاحات، تعیین رئیس‌جمهور به‌عنوان رئیس شورا، اصلاح ترکیب اعضا و فعالیت سازمان اداری آن زیر نظر شورا، با بودجه و تشکیلات مستقل است تا این شورا به‌عنوان یک نهاد فرادستگاهی، مقررات مورد نیاز را تصویب کند و بر حسن اجرای آن، نظارت داشته باشد. لازم به یادآوری است که علاوه بر وظایف مصرح در قانون تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش، در برخی از قوانین و نیز سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی) وظایفی نیز برای این شورا مشخص شده است. (مصوبات ۱۳۵۸/۱۱/۲۷ و ۱۳۵۹/۲/۱۰ شورای انقلاب و ۱۳۶۵/۹/۲۵ و ۱۳۸۱/۷/۲۹ مجلس شورای اسلامی) به هر حال متن لایحه قانونی تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش به شرح ذیل است:

نظر به ضرورت انقلاب فرهنگی در راه استقرار نظام جمهوری اسلامی و نظر به رسالتی که آموزش و پرورش کشور در راه رشد و خودکفایی و بهسازی جامعه دارد و نظر به لزوم برقراری ضوابط تعلیماتی برای توسعه علوم و فنون و اصلاحات تربیتی بر مبنای اعتقادات دینی و تأمین استقلال و آزادی و بنابه ضرورت مشارکت عمومی فرهنگیان، مربیان و

صاحب‌نظران در امر تعلیم و تربیت کشور، شورای عالی آموزش و پرورش بر اساس این قانون تشکیل می‌گردد.

ماده ۱. شورای عالی آموزش و پرورش، مرجع سیاست‌گذاری در حوزه وظایف آموزش عمومی و متوسطه در چارچوب سیاست‌های کلی نظام و قوانین و مقررات موضوعه است و سازمان اداری آن با بودجه و تشکیلات مستقل زیر نظر شورای عالی آموزش و پرورش فعالیت می‌کند. وظیفه دبیرخانه شورا پشتیبانی علمی، پژوهشی و خدماتی، متناسب با وظایف و مسئولیت شورا، نظارت بر حسن اجرای مصوبات و توسعه ارتباطات با مجریان و مردم می‌باشد که در آیین نامه داخلی شورا تنظیم و توسط هیئت دولت به تصویب می‌رسد.

ماده ۲. ریاست شورای عالی آموزش و پرورش با رئیس‌جمهور است و در غیاب وی، وزیر آموزش و پرورش ریاست جلسه را بر عهده خواهد داشت. نایب رئیس شورا از بین اعضا برای مدت دو سال تعیین می‌شود.

ماده ۳. سازمان اداری شورای عالی آموزش و پرورش، دارای دبیرکل خواهد بود که هم‌ردیف معاون وزیر بوده و به پیشنهاد وزیر آموزش و پرورش و با موافقت شورای عالی آموزش و پرورش منصوب می‌شود و سمت دبیری شورا را نیز خواهد داشت. سازمان و وظایف آن در آیین‌نامه داخلی شورا منظور خواهد شد.

ماده ۴. هیچ‌یک از مقررات آموزشی و پرورشی کشور که با وظایف شورای عالی آموزش و پرورش مربوط است، قبل از تصویب در شورا رسمیت نخواهد یافت.

ماده ۵. مصوبات شورای عالی آموزش و پرورش در حدود اختیارات قانونی شورا برای مؤسسات ذی‌ربط لازم‌الاجراست. این مصوبات پس از تأیید رئیس شورا، توسط دبیرکل به مؤسسات مربوط، ابلاغ خواهد شد.

ماده ۶. وظایف و اختیارات شورا به شرح زیر است:

۱. تعیین خط مشی آموزشی وزارت آموزش و پرورش جمهوری اسلامی ایران با رعایت قوانین موضوعه کشور؛
۲. بررسی و تصویب هدف‌ها و نظام آموزشی وزارت آموزش و پرورش، جهت ارائه به مجلس شورای اسلامی؛
۳. بررسی و تصویب برنامه‌های درسی و تربیتی کلیه مؤسسات آموزشی کشور که در حوزه وزارت آموزش و پرورش قرار دارد؛
۴. بررسی طرح‌ها و لوایح قانونی مربوط به آموزش و پرورش، قبل از طرح در مجلس شورای اسلامی؛

۵. تأیید انطباق مطالب کتاب‌های درسی با برنامه‌های مصوب شورا؛
۶. بررسی و تصویب اساسنامه هر نوع مؤسسه تعلیماتی جدید؛
۷. بررسی و تصویب مقررات اجرایی و انضباطی مدارس؛
۸. تصویب آیین‌نامه‌ها و مقررات امتحانات مدارس؛
۹. بررسی و تصویب ضوابط ارزشیابی نظام آموزشی وزارت آموزش و پرورش؛
۱۰. تصویب آیین‌نامه رسیدگی و ارزشیابی مدارک تحصیلی صادره از مدارس کشورهای خارجی تا پایان دوره متوسطه؛
۱۱. بررسی و تصویب مقررات و اصول لازم برای گزینش تخصصی و تربیت و استخدام معلمان، به تناسب احتیاجات در مراحل تحصیلی با رعایت ضوابط عمومی گزینش در کل کشور؛
۱۲. بررسی و تصویب طرح‌های توسعه در مراحل و رشته‌های مختلف تحصیلی، بر اساس احتیاجات نیروی انسانی و با توجه به امکانات کشور؛
۱۳. تهیه و بررسی و تصویب طرح‌های لازم، برای بسیج و مشارکت مردم در امر آموزش و پرورش؛
۱۴. پیشنهاد اعطای نشان و مدال و تصویب آیین‌نامه مربوط؛
۱۵. تصویب آیین‌نامه داخلی شورای عالی و آیین‌نامه‌های مربوط به شوراهای منطقه‌ای آموزش و پرورش و شوراهای فرهنگی محلی و شوراهای مدارس.

ماده ۷. اعضای شورای عالی آموزش و پرورش باید دارای شرایط ذیل باشند:

۱. مسلمان و معتقد به ولایت فقیه بوده و التزام عملی به احکام اسلامی داشته باشند. (در مسائل خاص مربوط به اقلیت‌های رسمی کشور از صاحب‌نظران آنان استفاده می‌شود).
۲. حداقل سی سال داشته باشند.
۳. دارای مدارج عالی در یکی از رشته‌های معارف اسلامی یا علمی یا ادبی یا فنی باشند و در این زمینه‌ها دارای تجربه و بصیرت بوده و با مسائل تعلیم و تربیت آشنا و دارای بینش سیاسی و اجتماعی لازم باشند.
۴. دارای حُسن شهرت و فضیلت اخلاقی باشند.

ماده ۸. اعضای شورای عالی آموزش و پرورش بر دو قسم‌اند:

- الف. اعضای رسمی و پیوسته که برای مدت چهار سال تعیین و منصوب می‌شوند.

ب. اعضای وابسته که برای مدت دو سال از طرف شورا انتخاب می‌شوند. تجدید انتخاب آن‌ها بلامانع است.

ماده ۹. تعداد اعضای رسمی یا پیوسته ۲۲ نفر به شرح زیر خواهد بود:

۱. رئیس جمهور؛
۲. وزیر آموزش و پرورش؛
۳. وزیر علوم، تحقیقات و فناوری و در غیاب وی معاون آموزشی به‌عنوان نماینده ثابت؛
۴. وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و در غیاب وی یکی از معاونین به‌عنوان نماینده ثابت؛
۵. وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و در غیاب وی معاون آموزشی به‌عنوان نماینده ثابت؛
۶. وزیر جهاد کشاورزی و در غیاب وی یکی از معاونین به‌عنوان نماینده ثابت؛
۷. وزیر صنایع و معادن و در غیاب وی یکی از معاونین به‌عنوان نماینده ثابت؛
۸. معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور و در غیاب

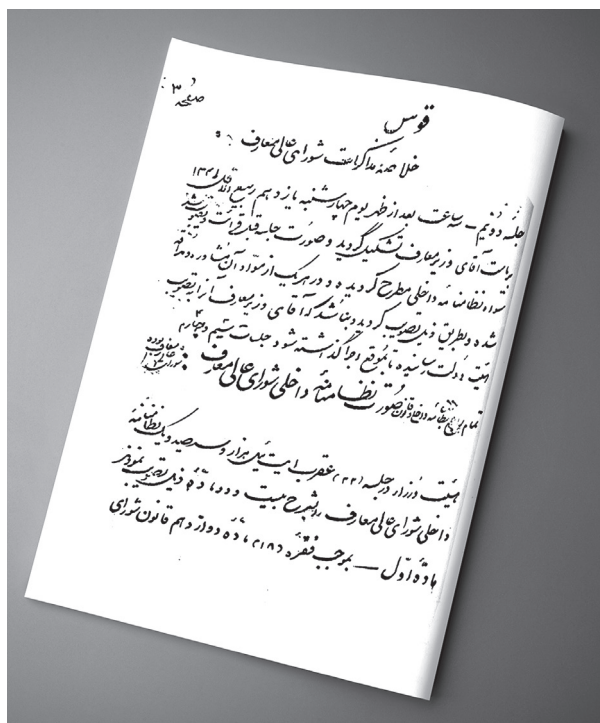
وی یکی از معاونین به‌عنوان نماینده ثابت؛

۹. دبیرکل شورای عالی آموزش و پرورش؛

۱۰. یک نفر مجتهد آشنا به مسائل تعلیم و تربیت به انتخاب شورای عالی حوزه علمیه قم؛

۱۱. رئیس سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور؛

۱۲. سه نفر مطلع و صاحب‌نظر در هر یک از رشته‌های علوم پایه، فنی و مهندسی و علوم انسانی، به انتخاب شورای رؤسای فرهنگستان‌های کشور (حداقل یک نفر از آنان از بین زنان انتخاب شود)؛

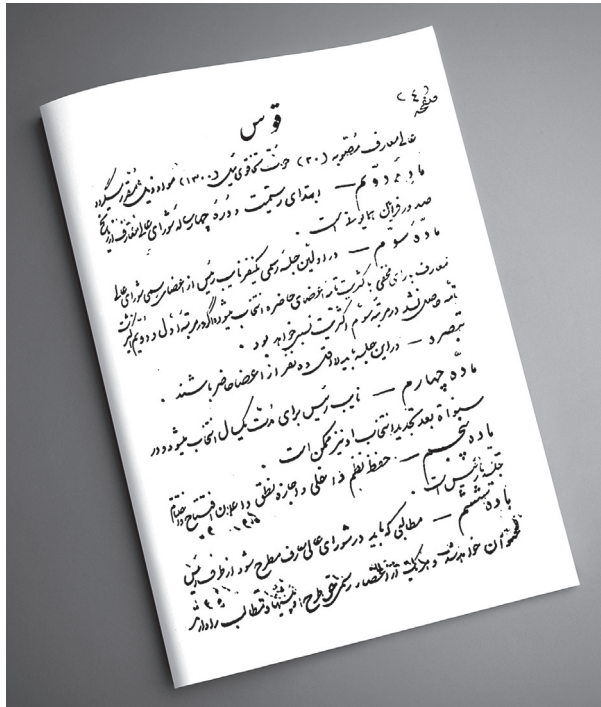

۱۳. سه نفر از اعضای هیئت علمی گروه‌های تخصصی دانشگاه‌ها و پژوهشگاه‌ها در رشته‌های مدیریت آموزشی، برنامه‌ریزی درسی و روانشناسی تربیتی، به انتخاب مشترک وزرای آموزش و پرورش و علوم، تحقیقات و فناوری (حداقل یک نفر از آنان از بین زنان انتخاب شود)؛

۱۴. سه نفر صاحب‌نظر از نمایندگان معلمان یا مدیران مدارس از هر یک از دوره‌های تحصیلی، به انتخاب شورای معاونان وزارت آموزش و پرورش (حداقل یک نفر از آنان از بین زنان انتخاب شود)؛

۱۵. رئیس پژوهشکده تعلیم و تربیت وزارت آموزش و پرورش؛

۱۶. یکی از مدیران کل آموزش و پرورش استان‌ها، به انتخاب مدیران کل استان‌ها.

■ تبصره ۱: دو نفر از اعضای کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی، به انتخاب کمیسیون و تصویب مجلس، به عنوان ناظر در جلسات شورای عالی آموزش و پرورش شرکت خواهند کرد.

■ تبصره ۲: افرادی که حسب رشته شغلی و بر حسب سمت، عضو شورا هستند، در زمان عضویت باید در رشته شغلی و سمت مورد نظر اشتغال داشته باشند.

ماده ۱۰. اعضای وابسته در موارد لزوم برای شرکت در جلسات شورا دعوت می‌شوند و حق شرکت در مذاکرات را بدون مشارکت در رأی‌گیری خواهند داشت.

■ تبصره: اعضای وابسته که در دوره عضویت خود در شورا نظرات و خدمات ارزنده‌ای را عرضه کرده باشند، در تجدید انتخاب اعضای پیوسته حق تقدم خواهند داشت.

ماده ۱۱. اعضای شورای عالی آموزش و پرورش با حکم رئیس جمهور منصوب می‌شوند.

ماده ۱۲. رئیس شورا مؤظف است، بعد از پایان مدت عضویت هر یک از اعضا، ترتیب انتخاب جانشین او را بدهد، به نحوی که حداکثر یک ماه قبل از پایان دوره عضویت هر فرد، جانشین او تعیین شده باشد.

ماده ۱۳. در صورت استعفا یا فوت هر یک از اعضای شورای عالی آموزش و پرورش، انتخاب جانشین به ترتیب مقرر در این قانون به عمل خواهد آمد.

ماده ۱۴. شورای عالی آموزش و پرورش می‌تواند در حدود وظایف خود، کمیسیون‌هایی تشکیل دهد و اعضای آن‌ها را از بین استادان و متخصصان و دبیران و آموزگاران انتخاب نماید. حدود وظایف و نحوه و مدت کار و میزان حق‌الزحمه اعضای کمیسیون‌ها، برطبق آیین‌نامه‌ای که به تصویب شورا خواهد رسید، تعیین می‌گردد.

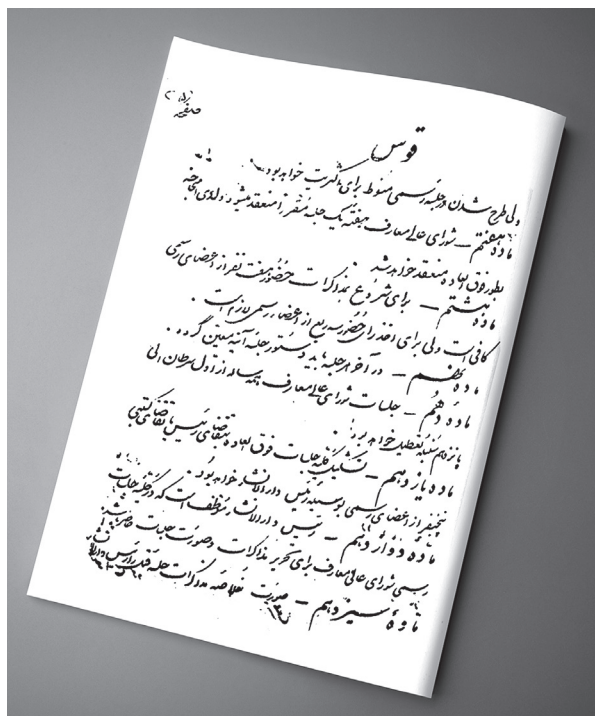
ماده ۱۵. هرگونه اصلاح یا تغییر در این لایحه قانونی، با موافقت دوسوم اعضا و تصویب نهایی مجلس شورای اسلامی، امکان‌پذیر است.

ماده ۱۶. از تاریخ تصویب این قانون، کلیه قوانین مغایر ملغی است.

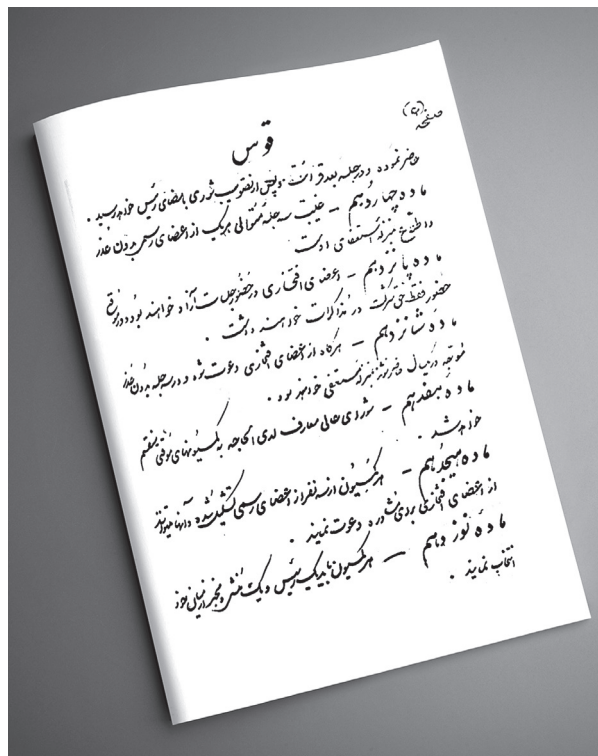
سایر وظایف شورای عالی آموزش و پرورش

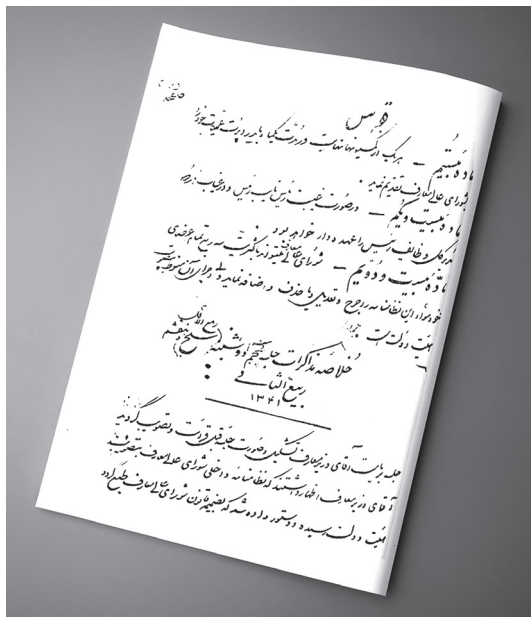
چنانکه گذشت علاوه بر وظایف مطرح در قانون تشکیل شورای عالی آموزش و پرورش، وظایف دیگری نیز به‌عهده این شورا گذاشته شده است که مهم‌ترین آن‌ها مربوط به سند تحول بنیادین آموزش و پرورش می‌باشد. این وظایف عبارت است از:

۱. به استناد بخش دوم از فصل هشتم سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی) با عنوان «برنامه‌ریزی و نظام اجرایی تحول بنیادین آموزش و پرورش»، شورای عالی آموزش و پرورش، وظایف زیر را بر عهده دارد:
 - بررسی، تصویب و ابلاغ سیاست‌های اجرایی؛
 - طراحی سازوکار تحقق اهداف سند تحول؛
 - اصلاح ساختارها و فرایندهای مربوط به اجرای سند؛
 - به‌روزرسانی و ترمیم سند تحول؛
 - هماهنگی و انسجام در سیاست‌ها و برنامه‌ها؛

- نظارت بر حسن اجرای برنامه‌های تحول راهبردی؛
 - ارائه گزارش سالانه پیشرفت اجرای سند و چگونگی عملکرد وزارت آموزش و پرورش به شورای عالی انقلاب فرهنگی؛
 - بررسی و تصویب زیرنظام‌های اصلی سند (برنامه درسی؛ تربیت معلم و تأمین منابع انسانی؛ راهبری و مدیریت؛ تأمین و تخصیص منابع مالی؛ تأمین فضا، تجهیزات و فناوری؛ پژوهش و ارزشیابی).
۲. بررسی و تصویب انحلال شورای آموزش و پرورش استان، با پیشنهاد وزیر آموزش و پرورش (ماده ۲۰ قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش در استان‌ها، شهرستان‌ها و مناطق کشور، مصوب سال ۱۳۷۲ مجلس شورای اسلامی)
۳. تصویب شرح وظایف و ترکیب شورای آموزش و پرورش مناطق، حسب مورد مشابه شورای شهرستان (ماده ۹ قانون تشکیل شوراهای آموزش و پرورش در استان‌ها، شهرستان‌ها و مناطق کشور، مصوب سال ۱۳۷۲ مجلس شورای اسلامی)
۴. بررسی و تصویب مسائل مربوط به آموزش پیش‌دبستانی، مصوب جلسه ۴۲۲ تاریخ ۷۷/۴/۱۶ شورای عالی انقلاب فرهنگی
۵. تصویب حق‌الزحمه امتحانات (نامه شماره ۲۷۴/۴۸۴۶/هـ ۶۶/۳/۱۱ نخست وزیری)
۶. تعیین مناطق محروم آموزشی، جهت تأسیس مدارس نمونه دولتی (آیین‌نامه اجرایی بند ۲ تبصره ۸ قانون بودجه سال ۱۳۶۸)
۷. تصویب مدت و برنامه‌های درسی دوره‌های سوادآموزی و تعیین ارزش تحصیلی آن‌ها (ماده ۱۰ آیین‌نامه اجرایی اساسنامه نهضت سوادآموزی مصوب هیئت وزیران)
۸. اتخاذ تصمیم در خصوص آموزش از راه دور در دوره راهنمایی تحصیلی (مصوب جلسه ۵۳۷ تاریخ ۱۳۸۳/۱۲/۱۵ شورای عالی انقلاب فرهنگی)
۹. بررسی و تصویب دستورالعمل ماده ۲۰ قانون تأسیس و اداره مدارس، مراکز آموزشی و پرورشی غیردولتی (اخذ ۵ تا ۱۵٪ شهریه مصوب دریافتی از دانش‌آموزان)

۱۰. بررسی و تصویب آیین‌نامه آموزشی و پرورشی مراکز آموزشی و پرورشی غیردولتی، موضوع ماده ۳۲ آیین‌نامه اجرایی قانون تأسیس و اداره مدارس، مراکز آموزشی و پرورشی غیردولتی (تصویب نامه شماره ۱۷۸۷۹۵/ت ۴۴۵۸۶ هـ تاریخ ۱۳۹۰/۹/۱۲)
۱۱. بررسی و تصویب مقررات آموزشی و پرورشی و آیین‌نامه امتحانات مراکز آموزشی سمپاد (موضوع بند ۶ از ماده ۷ اساسنامه سازمان ملی پرورش استعدادها درخشان، مصوب جلسه ۶۷/۳/۲۲ هیئت وزیران).

ج اعضای شورای عالی معارف / فرهنگ / آموزش و پرورش:

نکته حائز اهمیت درباره این شورا، بررسی اعضای معارف پرور آن و به تعبیری نقش آفرینان شورا طی قریب پنجاهه و نیم فعالیت آن در قبل از انقلاب اسلامی است. جایگاه این افراد از این منظر قابل تأمل است که آنان با شور و اتخاذ تصمیمات اساسی خود، پایه و بنیاد نظام نوین آموزشی را بنا گذاشتند. از این رو این رجال را می‌توان بانی ساختار نظام آموزشی در ایران معاصر قلمداد کرد. لذا در این بخش به منظور طرح زمینه‌های تدوین مصوبات شورا، اسامی اعضای تاثیرگذار شورا در قبل از انقلاب اسلامی تقدیم می‌گردد. ذکر این اسامی می‌تواند از این منظر حائز اهمیت باشد که در بخش صورت مذاکرات به‌طور مشخص اظهارنظر با ذکر نام فرد همراه است. به‌طور مثال بررسی اظهارات دکتر علی‌اکبر سیاسی و یا دکتر محمدعلی مجتهدی با بیشترین سال‌های عضویت در شورا، نشان می‌دهد که آنان چه رویکرد و نظراتی در خصوص مسائل مبتلابه آموزش و فرهنگ داشتند. بر این اساس اسامی اعضای مذکور در قالب سه دوره اصلی فعالیت شورا یعنی شورای عالی معارف، شورای عالی فرهنگ و شورای عالی آموزش و پرورش (قبل از انقلاب اسلامی) به شرح ذیل می‌باشد:

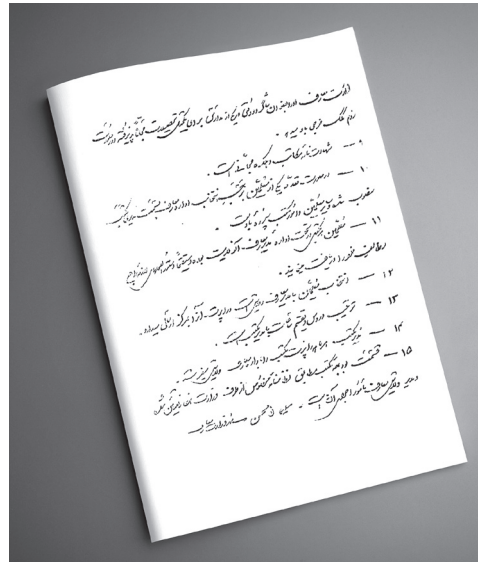
۱. شورای معارف و شورای عالی معارف (از آغاز تا ۱۳۱۷): محتشم السلطنه، سیدمحمد تدین، ذکاءالملک فروغی، میرزا محمدخان وحید تنکابنی، دکتر امیراعلم، علی‌اکبر دهخدا، غلامحسین رهنما، دکتر محمود حسابی، مجیدالدوله، گل‌گلاب، نیرالملک، زین‌العابدین رهنما، سیدمهدی مجتهدلاهیجی، ممتازالاطبا، سعیدالعلما، لقمان‌الدوله، میرزااحسین خان سیفی (ادیب السلطنه)، مهدی‌خان فرخ، محمدعلی فروغی، علی‌اکبر سیاسی، علی‌اصغر حکمت، میرزا اسماعیل‌خان مرات، حسین‌علاء، میرزا علی‌محمدخان شیبانی، فخر داعی،

شاهزاده عمادالسلطنه، بدیع الزمان فروزانفر، میرزا حسین خان پیرنیا، شاهزاده حسینقلی میرزا سالور، سعید خان مالک (لقمان الملک)، رشید یاسمی، رضاقلی خان هدایت، عیسی صدیق اعلم، مشیرالدوله پیرنیا، عبدالله ریاضی، ملک الشعراى بهار، دکتر جواد آشتیانی، دکتر محمد مصدق، علی اکبر شایگان، احمد سعیدی، دکتر عبدالله شیبانی، محمدخان مومن (مسیح الدوله).

۲. شورای عالی فرهنگ (۱۳۱۷ الی ۱۳۴۶): سید محمد تدین، فرهمند، غلامحسین رهنما، محمد مجتهدی، سیدمهدی مجتهدلایهیجی، دکتر اسدالله ال بویه، محمدعلی فروغی، خلیل ملکی، دکتر ولی نصر، دکتر یدالله سحابی، میرزا اسماعیل خان مرات، محسن غریب، ملک الشعراى بهار، دکتر محمود مهران، دکتر احمد پارسا، احمد سعیدی، وحید تنکابنی، سید حسن تقی‌زاده، دکتر محمود حسابی، دکتر نصیری، دکتر

علی اکبر سیاسی، محسن حداد، حسین اعلاء، بدیع الزمان فروزانفر، یزدان فر، حسین پیرنیا (مومن الملک)، سعید مالک (لقمان الملک)، رشید یاسمی، عیسی صدیق، محسن کلانتری، دکتر جواد آشتیانی، دکتر جهانشاه صالح، علی اکبر شایگان، مهندس مهدی بازرگان، دکتر عبدالله شیبانی، دکتر ابراهیم شمس آوری، دکتر منوچهر اقبال، ابوالقاسم نراقی، دکتر عباس ریاضی، دکتر روشن، دکتر سنجابی، مهندس ریاضی، سید محمد مشکوة، تجدد، غلامحسین مصاحب، غفاری، مهدی آذر، مرتضی قلی اسفندیاری، دکتر جناب، غلامعلی رعدی آذرخشی، حبیب‌الله مظفری، دکتر اسفند، فرخ‌روی پارسا، محمد افشار، دکتر احمد هوشنگ شریفی، دکتر طوسی، حسین فرهودی، دکتر محمد سام، رضا جعفری، مهندس شقاقی، غلامحسین صدیقی، دکتر پرویز ناتل خانلری، دکتر محمد معین، فروغ کیا، میرسپاسی، فخرالدین شادمان، موسی آذرنوش، مجید آهی، احمد مقبلی، یحیی مهدوی، محمدعلی ادب، نوروزیان، عظیم‌زاده، والی‌زاده، آیت‌الله مهدی حائری‌یزدی، دکتر ذبیح‌الله صفا، دکتر موسی عمید، نامدار، مهندس اشراقی، مرتضی موسی، دکتر خان بابا بیانی، شهابی، شعرانی، محمدنمازی، دکتر محمد مشایخی، رضا فلاح، احمد مهران، دکتر بینا، پرفسور جمشید اعلم، فاطمی، دکتر اسماعیل فیلسوفی، دکتر فرهاد، محمد درخشش، دکتر محمود صناعی، مهندس اسفندیاری.

۳. اعضای شورای عالی آموزش و پرورش (۱۳۴۶ الی ۱۳۵۴): دکتر عیسی صدیق، دکتر محمدعلی محتهدی، دکتر یزدان فر، دکتر جهانشاه صالح، دکتر محمد مشایخی، مهندس نفیسی، دکتر احمد هوشنگ شریفی، دکتر اسفند، فرخ‌روی پارسا، مهدی بطحائی، دکتر هادی هدایتی، رضا جعفری، دکتر جواد مهدب، دکتر ملکه، شیخ حجت‌الله طالقانی، علی اکبر میرفخرایی، سید رضا برقی، علینقی عالیخانی، هوشنگ نهاوندی، ناصر موفقیان، آذرمدخت احمدیه.

بررسی جایگاه تاریخی شورا و اعضای بعد از انقلاب اسلامی

شورا در سیر تحولی خود با مأموریت‌ها و عناوین جدید: مجلس شورای عالی معارف، شورای معارف، شورای عالی معارف، شورای عالی فرهنگ و بالاخره شورای عالی آموزش و پرورش تا امروز به فعالیت خود ادامه داده است. حاصل این تلاش‌ها، در طی ۱۲۴ سال فعالیت، تشکیل بیش از دو هزار جلسه است که صورت مذاکرات و مصوبات آن از سال ۱۳۰۱ تاکنون موجود می‌باشد. عضویت مفاخر علمی و فرهنگی کشور نظیر دهخدا، ملک‌الشعراى بهار، ذکاءالملک فروغی، عیسی صدیق، دکتر حسایی، پرویز ناتل خانلری، دکتر سحابی، دکتر علی شریعتمداری، دکتر غلامعلی حدادعادل، حجت‌الاسلام مصباحی‌مقدم و ... نقش و جایگاه این شورا را مضاعف ساخته است. این شورا اساس و ساختار بنیاد فرهنگ جدید معاصر ایران را به‌طور اعم و نظام آموزش نوین را به‌طور خاص به‌عهده داشته است. خوشبختانه مجموعه اسناد تولیدی شورا در طی یک سده اخیر اعم از مصوبات، صورت مذاکرات و ... حفظ شده و در یکی از واحدهای دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش، با عنوان «مرکز اسناد و کتابخانه» نگهداری می‌شود. این واحد مأموریت خدمات‌دهی اسناد مذکور را به فرهنگیان، کارشناسان، دانشجویان و پژوهشگران به‌عهده دارد.

الف. جایگاه تاریخی شورای عالی معارف/فرهنگ/آموزش و پرورش:

شورای عالی آموزش و پرورش به‌عنوان مرجع سیاست‌گذاری در حوزه آموزش عمومی و متوسطه کشور، قدمتی بیش از ۱۲۰ سال دارد. در سال ۱۲۷۵ ه.ش، در دوره سلطنت مظفردین شاه و صدارت امین الدوله «انجمن معارف» به ریاست احتشام‌السلطنه و عضویت رجال برجسته فرهنگی و سیاسی کشور با هدف گسترش مدارس جدید تأسیس گردید. از آن تاریخ تا کنون این شورا تحت عناوین «انجمن معارف» از ۱۲۷۵ ش، «شورای عالی معارف» از ۱۲۷۹ ش، «شورای فرهنگ» از ۱۳۱۷ ش، «شورای عالی آموزش و پرورش» از ۱۳۴۶ ش، بی‌وقفه (به استثنای سال‌های ۱۳۵۴ لغایت ۱۳۵۸) تشکیل جلسه داده است. تعداد جلسات دو شورای معارف و فرهنگ از اولین جلسه به تاریخ ۷ میزان (مهر) ۱۳۰۱ تا آخرین جلسه به تاریخ ۱۳۴۶/۵/۸، ۱۱۴۴ جلسه می‌باشد. بعد از آن با تغییر نام شورای عالی فرهنگ به شورای عالی آموزش و پرورش، شماره جلسات نیز از یک شروع شد که بعد از انقلاب هم همین روند ادامه پیدا کرد که تا کنون تعداد قریب نصد جلسه تشکیل شده است. از این تعداد، تا قبل از انقلاب (تا ۱۹ بهمن ۵۴)، ۱۵۷ جلسه تشکیل شد و دنباله آن بعد از انقلاب (اولین جلسه از ۱۳۵۸/۷/۸) تداوم یافت که تا کنون (پایان سال ۹۸) بیش از ۱۰۰۰ جلسه تشکیل شده است. بنابراین تعداد کل جلسات شورا بیش از ۲۰۰۰ جلسه می‌باشد، که مجموعه آنها در قالب

دست‌نوشته و تاپیی در آرشیو مرکز اسناد شورای عالی آموزش و پرورش نگهداری شده و در اختیار پژوهشگران قرار می‌گیرد. ناگفته نماند که در طی این ۹۷ سال (۱۳۰۱ الی ۱۳۹۸) فقط یک دوره قریب چهار ساله از تاریخ ۱۳۵۴/۱۱/۱۹ الی ۱۳۵۸/۸/۷ جلسات شورای عالی تشکیل نشده است. آمار تعداد جلسات در ادوار مختلف فعالیت شورا در قالب جدول به شرح ذیل می‌باشد:

ردیف	عنوان شورا	شماره فعالیت	شماره جلسات	تعداد جلسات	تعداد کل جلسات
۱	شورای عالی معارف	شامل دو دوره: دوره اول: از مهر ۱۳۰۱ تا پایان ۱۳۰۲ دوره دوم: از آغاز ۱۳۰۳ تا مهر ۱۳۱۷	دوره اول: از ۱ تا ۵۳ جلسه دوره دوم: از ۱ تا ۳۷۶ جلسه	دوره اول: ۵۳ جلسه دوره دوم: ۳۷۶ جلسه	۴۲۹ جلسه
۲	شورای عالی فرهنگ	از مهر ۱۳۱۷ تا مرداد ۱۳۴۶	از جلسه ۳۷۷ تا جلسه ۱۱۴۴	۷۶۷ جلسه	۷۶۷ جلسه
۳	شورای عالی آموزش و پرورش	شامل دو دوره: دوره اول: از آغاز ۱۳۴۷ تا بهمن ۱۳۵۴ دوره دوم: از مهر ۱۳۵۸ تاکنون (مرداد ۱۳۹۸ که البته ادامه دارد)	دوره اول: از ۱ تا ۱۵۷ جلسه دوره دوم: از جلسه ۹۶۵ تا ۱۶۱ (۱۳۹۸/۴/۱۳)	دوره اول: ۱۵۷ جلسه دوره دوم: ۸۰۴ جلسه	۹۶۱ جلسه

نکته درخور توجه اینکه این مصوبات و صورت مذاکرات چه موضوعاتی از عرصه فرهنگ و آموزش را در برمی‌گیرد؟ برای پاسخ به این سؤال، باید مأموریت و وظایف شورای عالی را مورد توجه قرار داد. چنانکه گذشت این شورا مرجع سیاست‌گذاری در عرصه آموزش عمومی را به‌عهده دارد. البته ناگفته نماند که در طی فعالیت قریب یک سده شورا، فراز و نشیب‌هایی در مأموریت و اختیارات آن حاصل شده است. در واقع عرصه‌های فعالیت و تصمیمات متخذه شورا در دو سه دهه نخست (شورای عالی معارف و فرهنگ) بسیار فراتر از وزارت آموزش و پرورش فعلی بود. به‌طوری که وزارت ارشاد، وزارت آموزش عالی، سازمان اوقاف، و به‌طور کلی تمام نهادها و سازمان‌های فرهنگی، هنری، آموزشی، علمی امروزی را نیز شامل می‌شد، در نتیجه اسناد و مدارک کل سیاست‌گذاری‌های عرصه فرهنگ با موضوعات و محورهای ذیل در مجموعه مصوبات مذکور به چشم می‌خورد:

اهداف نظام آموزش و پرورش، مؤسسات عالی آموزشی، اعطای نشان و مدال‌های فرهنگی و علمی و هنری، اعطای امتیاز روزنامه و مجله، اعطای امتیاز چاپ کتاب و ترجمه آن، مجوز تأسیس مدارس، ارزشیابی مدارک تحصیلات خارجی، تربیت معلم، مقررات استخدامی معلمان، ادامه تحصیل معلمان، مهد کودک‌ها و کودکستان‌ها، شرایط ثبت‌نام در مدارس، دوره شش‌ساله ابتدایی، مدارس عشایری و نیمه‌سیار، دوره راهنمایی، تعیین و تغییر رشته، آیین‌نامه‌های اجرایی دبیرستان‌ها، جهش تحصیلی، تعلیمات دینی و ارزشیابی آن، تعطیلات مدارس خاص اقلیت ارمنه و نمره تعلیمات دینی آنها، ورزش در مدارس، آمادگی دفاعی دانش‌آموزان، کانون‌های فرهنگی و تربیتی دانش‌آموزان، تخلفات امتحانی، امتحانات هماهنگ، حق‌الزحمه امتحانات، ادامه تحصیل رزمندگان، تحصیلات پناهندگان، ادامه تحصیل دانش‌آموزان روستایی و عشایری، تیزهوشان و کودکان استثنایی، کودکان عقب‌مانده‌ذهنی و معلول جسمی، مدارس غیردولتی، آموزشگاه‌های علمی آزاد، مدارس اتباع بیگانه در ایران، نحوه ادامه تحصیل دانش‌آموزان ایرانی در مدارس غیرایرانی خارج از کشور، انجمن همکاری خانه و مدرسه (انجمن اولیا و مربیان)، شوراهای منطقه‌ای، مدارس و هنرستان‌های صنعتی و فنی و حرفه‌ای، کار و دانش (طرح کاد)، تعلیمات اکابر، آموزش بزرگسالان و آموزشگاه‌های دولتی

و غیردولتی شبانه، امتحانات متفرقه، مدارس وابسته به وزارتخانه‌ها و سازمان‌های مختلف، مدرسه تجارت، دبیرستان فنی پست، هنرستان صنعتی و راه آهن، شرکت نفت، نیروهای مسلح، هنرستان موسیقی، هنرستان‌های وابسته به وزارت ارشاد و سازمان تبلیغات اسلامی و آستان قدس رضوی، دبیرستان‌های علوم و معارف اسلامی، طلاب و مدرسین علوم دینی و اهل سنت و جماعت، مدارس فلاحی و دبیرستان‌های کشاورزی، دبیرستان‌های دامپروری، آموزشگاه‌های دامپزشکی، دبیرستان نظام، دبیرستان سپاه پاسداران، آموزشگاه‌های بهیاری، مدارس مددیار پزشکی و ...

با این احوال مجموعه اسناد موجود شورا را در قالب محتوای اسنادی می‌توان به شرح محورهای ذیل برشمرد:

۱. اساسنامه‌های مراکز آموزشی اعم از مدارس، دانشسراها، آموزشگاه‌ها و ...
۲. نظام‌نامه‌ها و آیین‌نامه‌های امتحانات، نشر، شهریه، مدارس، اجتهاد، استخدام، اعطای مدال و ...
۳. برنامه‌های درسی و جداول و ساعات تدریس هفتگی کتب درسی مقاطع مختلف
۴. شورای عالی، کمیسیون‌ها و دبیرخانه شورای عالی معارف، فرهنگ و آموزش و پرورش
۵. مجوزهای شرکت در امتحانات و نحوه ادامه تحصیل
۶. تربیت معلم، دانشسراهای مقدماتی و عالی
۷. مدارس وابسته به وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها
۸. ارزشیابی مدارک تحصیلی خارجی و دوره‌های داخلی
۹. مجوز تأسیس مدرسه و آموزشگاه
۱۰. مجوز چاپ کتاب و نشر روزنامه و مجله
۱۱. مجوز صدور گذرنامه تحصیلی و پروانه
۱۲. اعطای نشان و مدال
۱۳. مجوز اجتهاد و افتاء
۱۴. سایر مصوبات نظیر شهریه مدارس، صدور گواهینامه، تعیین رشته و ...

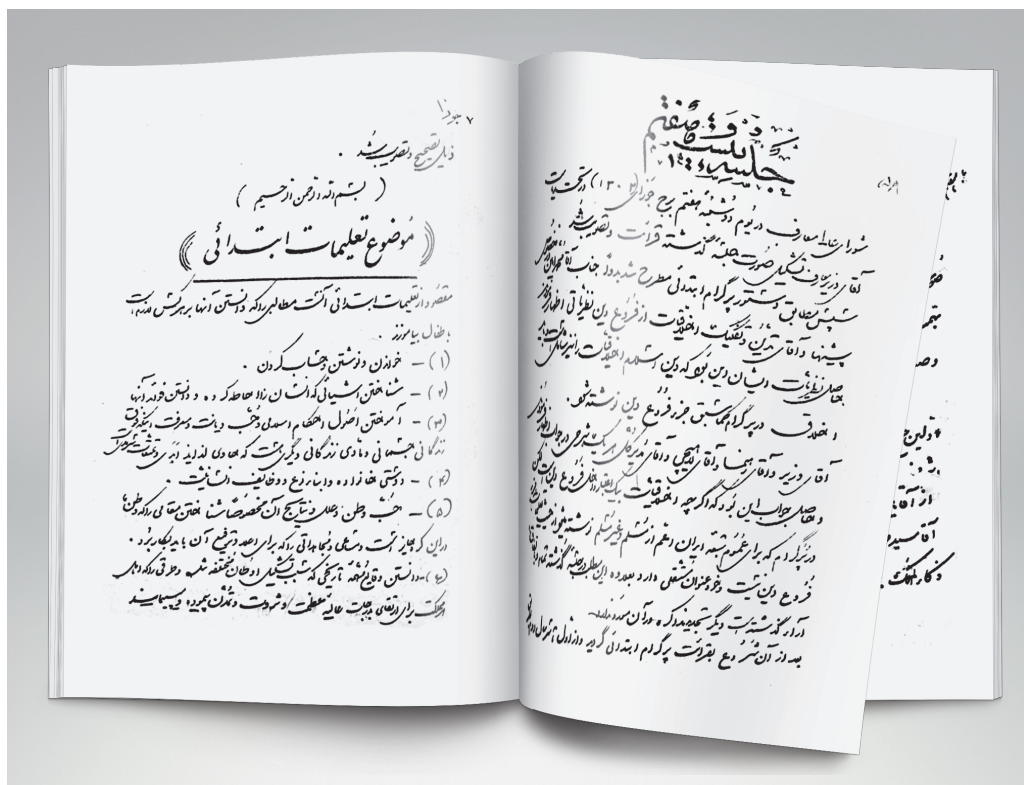
بالاخره باید خاطر نشان کرد در واحد اسناد و کتابخانه شورای عالی آموزش و پرورش علاوه به منابع اسنادی مذکور، قریب ۷۰۰ پژوهش و مجموعه‌های اسنادی نظیر آیین‌نامه‌ها و مقررات آموزشی، از آن جمله بیش از ۷۰ پروژه پژوهشی مربوط به سند تحول بنیادین آموزش و پرورش - که ۳۰ پژوهش آن مربوط به آموزش و پرورش ۳۰ استان کشور است - نیز در این مرکز موجود است؛ بخش دیگری از این اسناد مربوط به کمیسیون‌های شورای عالی آموزش و پرورش یعنی کمیسیون معین (۵۰ مجموعه)، کمیسیون اساسنامه‌ها و مقررات تحصیلی (۳۳ مجموعه)، کمیسیون خاص (۴۱ مجموعه)، کمیسیون‌های برنامه‌های درسی، منابع انسانی و نظارت (۱۰ مجموعه)، صورت مذاکرات جلسات تغییر بنیادین نظام آموزش و پرورش

در دهه شصت (۳۵ مجموعه)، آیین نامه‌ها، بخشنامه‌ها و مصوبات پراکنده (۱۱۴ مجموعه) و طرح‌های تحقیقاتی (۲۶۰ مجموعه) است.

همچنین برخی اسناد و مدارک پراکنده چهار دهه بعد از انقلاب اسلامی نظیر دهها طرح و پیشنهاد مربوط به تغییر نظام آموزشی به‌خصوص مکاتبات و اسناد برخی مدارس با رویکرد مذهبی، دهها برنامه درسی، کتب درسی آموزشی نیز در این مرکز نگهداری می‌شود که می‌تواند مورد بهره‌برداری پژوهشگران و علاقه‌مندان قرار گیرد.

ب. اعضای شورای عالی آموزش و پرورش:

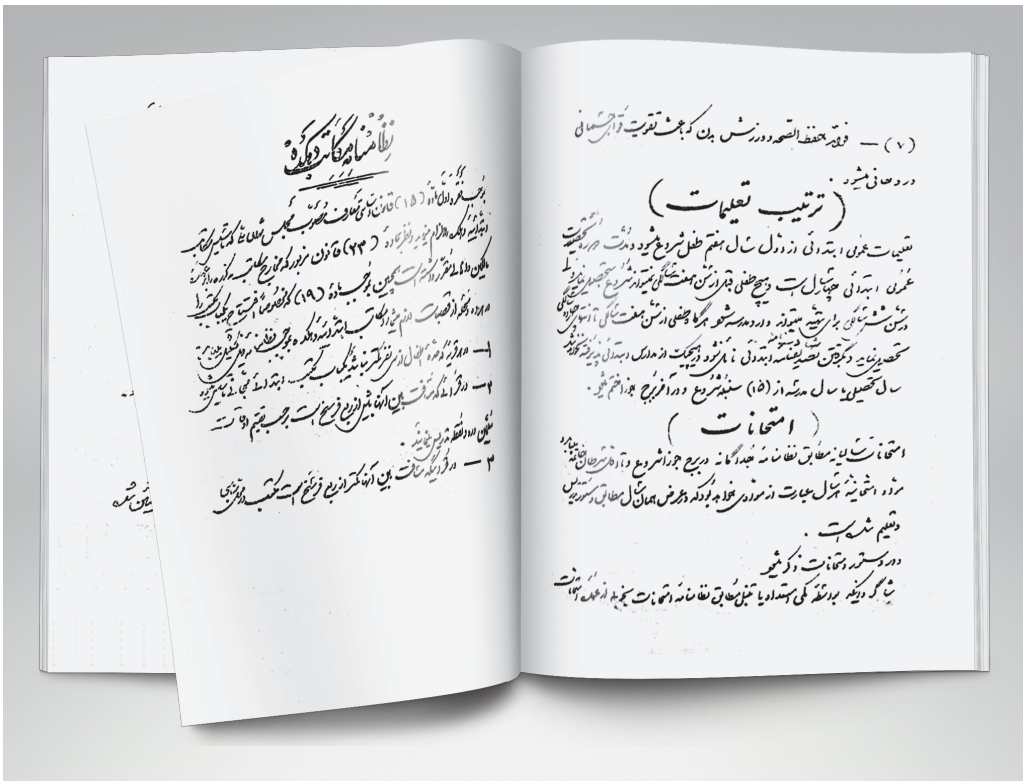
یک نکته مهم دیگر در خصوص ماهیت اسنادی شورای عالی، بررسی اسامی اعضای شورا و به تعبیر دیگر تصمیم گیرندگان و تصمیم سازان این شورا است. در واقع مصوبات مذکور، حاصل تاملات و همفکری این رجال فرهنگی - آموزشی است. ذکر این اسامی می‌تواند از این منظر نیز حائز اهمیت باشد که در بخش صورت مذاکرات به‌طور مشخص اظهار نظرات با ذکر نام فرد همراه است. به‌طور مثال بررسی اظهارات دکتر غلامعلی حدادعادل و یا

حجت‌الاسلام مصباحی مقدم، با بیشترین سال‌های عضویت در شورا، نشان می‌دهد که آنان چه رویکرد و نظرانی در خصوص مسائل مبتلابه آموزش و فرهنگ داشتند. بر این اساس برخی از اعضای شورای که بیش از یک‌سال عضو شورا در بعد از انقلاب بودند، به شرح ذیل معرفی می‌گردند:

۱. اعضای شورای عالی آموزش و پرورش بعد از انقلاب تا ۱۳۷۹:

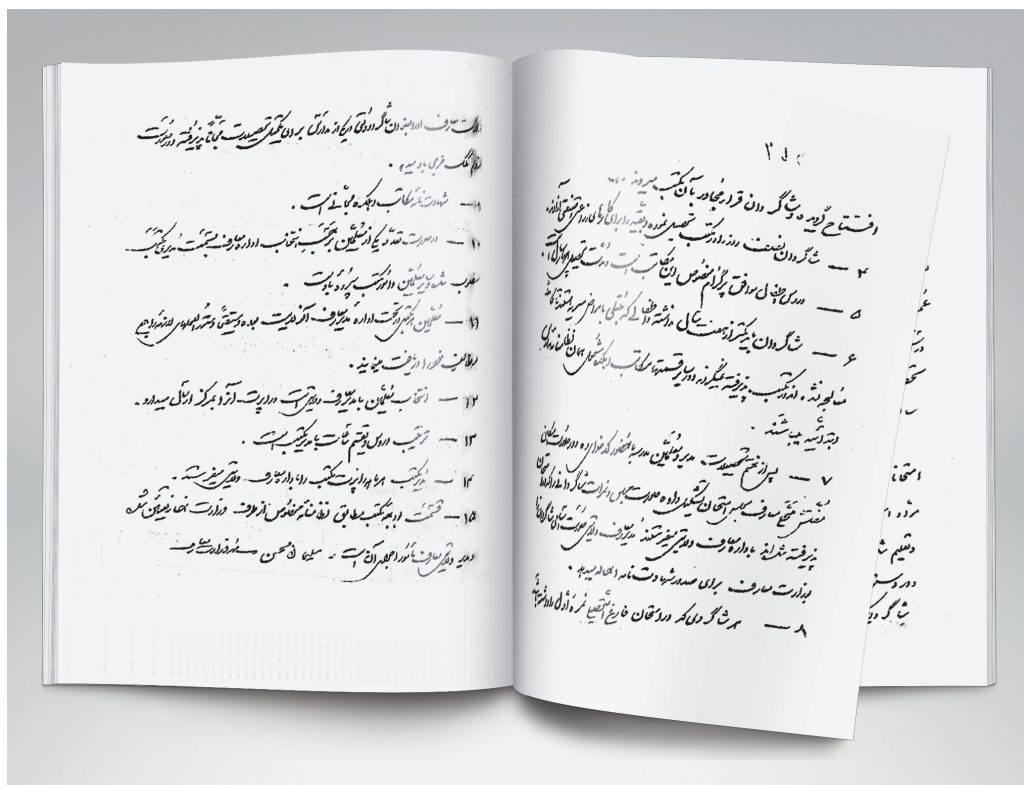
محمدعلی رجایی، گلزاده‌غفوری، محمدحسین بنی‌اسدی، حسن حبیبی، محمد طاهر معیری، محمدجواد باهنر، دکتر یدالله سبحانی، فرید علم، هادی شریفی، غلامحسین شکوهی، دکتر محمد عارفی، سیدحسین طباطبایی، محمدکاظم نایینی، رضا داوری، حسن آدرانی، اسماعیل شهبازی، ابوالفضل احمدی، دکتر کاظم ابهری، ایرج شگرف‌نخعی، حجت‌الاسلام ابراهیم امینی، دکتر عباس انواری، علی‌اکبر پرورش، مهندس سیف‌الله وفا مهر، علی اصغر شامخی امیری، مهندس جعفر علاقمندان، محمد رجیبی، حجت‌الاسلام محمدعلی موحدی کرمانی، دکتر غلامعلی حداد‌عادل، آیت‌الله محمدبزدی، دکتر محمدعلی نجفی، مهندس غلامرضا فروزش، دکتر علی‌اکبر صالحی، آیت‌الله سیدمحمد رضوانی، منصوره طبیب‌زاده، محمود لولاچیان، دکتر مصطفی معین، دکتر سیدکاظم اکرمی، دکتر علی شریعتمداری،

دکتر ایرج فاضل، مهندس سعید پورسیف، دکتر حسن اسدی، حجت‌الاسلام سیددیوسف طباطبایی نژاد، حجت‌الاسلام احمد احمدی، دکتر رضا ملک‌زاده، مهندس محمدحسین رفیعی طاری، فریده خزل‌بعلبکی، دکتر سید ضیاءالدین صدری، محمدحسین توکلی، حسن ظهوری، مهندس امین میرزامحمدی، محسن رحمانی، دکتر محمدرضا هاشمی گلپایگانی، مهندس حسین حسینی، مهندس محمدمسعود ابوطالبی، حسین مظفر، مهندس علیرضا مرندی، دکتر علی‌اصغر فانی، دکتر جعفر توفیقی، مهندس بیژن زنگنه، حجت‌الاسلام غلامرضا مصباحی، مهندس حسن رادنیاء، مهندس رفیعی طاری، دکتر حسن ملکی، مهندس ثقفیان، دکتر اسدالله ناظری، عبدالرحمن چراغعلی، عباس هزاوه، حسین توکلیان، محمد حسین آقارب‌پرست، احمد صافی، محمدعلی غروی.

۲. اعضای شورای عالی آموزش و پرورش در دهه هشتاد:

حجت‌الاسلام دکتر محی‌الدین بهرام محمدیان، مهندس مهدی نوید ادهم، محمد فرهادی، علی شریعتمداری، سید کاظم اکرمی، محمد معین، منصوره طبیب‌زاده، مهندس طهماسبی، حسین مظفر، جعفر علاقمندان، حجت‌الاسلام علی‌اکبر موسوی حسینی، مهندس سعیدی کیا، علی‌اصغر فانی، جعفر توفیقی، حسن ملکی، اسدالله رضوی،

مهین السادات ناظری، مهندس حسن بنیانیان، صدیقه مهدوی، احمد شیرزاد، زهرا رهنورد، مسعود پزشکیان، محمود حجتی، عزیزالله تاجیک اسماعیلی، سید محمد خاتمی، محمود احمدی نژاد، مجتبی صدیقی، حسن خالقی، احمد مسجدجامعی، حسن ایمانی، عبدالله کریمی، علی آهون منش، اسحاق جهانگیری، محمد جعفر اسلامی، محمود مهر محمدی، رضا بهرنگی، محمد امین سازگار نژاد، حسن ابراهیم زاده، دکتر علی اصغر کاکو جویباری، الهه حجازی، طاهره کاغذچی، لیدا ابراهیمی نژاد، عباس میرزاپور، نصرت الله جواهری پور، شهابالدین غندالی، محمد حسین خلیلی اردکانی، جواد برادران شرکاء، مهندس طهماسبی، علی رضا علی احمدی، محمود فرشیدی، محمد حسین صادقی مقدم، بهرام عین اللهی، محسن حاتم، دکتر مصطفی گودرزی، محمد علی اسلامی، مژده وزیری، محسن کردان، طیبه ماهروزاده، غلامحسین رحیمی، محمد علی محقق، سید محمد قاسم حسینی، غلامعلی حداد عادل، حسین نادری منش، مهندس هادی عزیززاده، دکتر هاجر تحریری نیک صفت تحریری، محمد حسین صفار هرنندی، محسن پرویز، دکتر محمد رضا اسکندری، دکتر جعفر خلقانی، کامران لنکرانی، بهرام عین اللهی، دکتر محسن حاتم، مژده وزیری، دکتر بهرام محسن پور، مهندس مرتضی شریف النسبی، مهندس محرابیان، ذکر با بازولو، علی یزدان خواه، امیر منصور برقی، سید محمد قاسم حسینی، غلامحسین رحیمی، عباس لطفی، طیبه ماهروزاده، دکتر پروین کدیور، ونوس معافی، فرحناز حدادی، حجت الاسلام غلامرضا مصباحی مقدم، علی اصغر یزدانی، عباس رهی، فرشاد ابراهیم پور، غلام حسین حیدری، حمیدرضا حاجی بابایی.

در خاتمه با آرزوی اینکه رویکرد فرهنگی نیز در مناسبات و پژوهش‌های تاریخی ایران معاصر مورد توجه پژوهشگران قرار بگیرد، امیدواریم این مرکز اسناد سرآغازی برای بهره‌برداری سایر اسناد و مدارک سازمان‌های آموزشی-پژوهشی آموزش و پرورش که غالباً در بایگانی‌های راکد سازمان‌ها، ادارات، مناطق، مدارس و... نگهداری می‌شوند، باشد.

نشانی مرکز اسناد شورای عالی آموزش و پرورش:

تهران، میدان فردوسی، خ سپهبد قرنی، نبش سمیه، ساختمان شماره ۲ آموزش و پرورش (ساختمان مرحوم علاقمندان)، طبقه ۴، دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش

تلفن تماس: ۸۲۲۸۴۰۸۶